

MA'NAVIYAT VA ONG: JAMIYAT TARAQQIYOTINING IKKI QANOTI

Ruziyeva Dilnoza Muxtorovna

Samarqand viloyati PMM "Ijtimoiy va amaliy fanlarni o'qitish metodikasi"
kafedrası, o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada **ma'naviyat va ong** tushunchalarining falsafiy-ijtimoiy mohiyati hamda ularning shaxs va jamiyat hayotidagi o'rni tahlil qilingan. Ma'naviyatning inson ruhiy dunyosi, axloqiy qadriyatlari va dunyoqarashini shakllantirishdagi hal qiluvchi ahamiyati ochib berilgan. Ongning esa borliqni bilish, ijodiy tafakkur va amaliy faoliyatni boshqarishdagi funksiyalari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, zamonaviy axborotlashgan jamiyatda ushbu ikki tushuncha o'rtasidagi uyg'unlikni saqlash, yosh avlod ongi va ma'naviyatini himoya qilishning dolzarb muammolari va ularning yechimlari muhokama qilingan.

ANNATATION

This article analyzes the philosophical-social essence of the concepts of spirituality (ma'naviyat) and consciousness (ong), and their role in the life of individuals and society. It reveals the crucial importance of spirituality in shaping a person's inner world, moral values, and worldview. The functions of consciousness in cognition, creative thinking, and guiding practical activity are also examined. Furthermore, the pressing issues of maintaining harmony between these two concepts in the modern information society, protecting the consciousness and spirituality of the younger generation, and potential solutions are discussed.

Kalit so'zlar : Ma'naviyat, Ong, Tafakkur, Qadriyat, Axloq, Milliy o'zlik, Globallashuv, Mafkura, Ruhiy dunyo, Komil inson.

Keywords: Spirituality (Ma'naviyat), Consciousness (Ong), Thinking, Values, Morality, National Identity, Globalization, Ideology, Inner World, Perfect Human (Kamil Inson).

I. KIRISH

Inson va jamiyat hayotining asosini tashkil etuvchi ikki fundamental kategoriya – ma'naviyat va ong – falsafa, sotsiologiya, psixologiya va siyosatshunoslikning doimiy tadqiqot obyektlari hisoblanadi. Ma'naviyat shaxsning ichki dunyosi, uning axloqiy-etik yo'nalishini, qadriyatga bo'lgan munosabatini ifodalasa, ong esa borliqni aks ettirish, bilish va maqsadli faoliyatni amalga oshirish qobiliyatini anglatadi.

Agar **ong** insonni ratsional (aqliy) faoliyatga undasa, **ma'naviyat** uning amallariga ma'no, axloqiy poydevor va yo'nalish beradi. Bu ikki tushunchaning uyg'unligi shaxsning komilligini, jamiyatning esa barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Milliy o'zlikni anglash, Vatanparvarlik, insonparvarlik kabi oliy tuyg'ular aynan ma'naviy ildizlardan oziqlanadi.

Zamonaviy davrda, ayniqsa, globallashuv va axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi sharoitida, bu ikki tushunchaning o'zaro munosabatlari va himoyasi yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. "G'oyaviy bo'shliq" paydo bo'lishi xavfi mavjud bo'lib, bu yoshlar ongi va ma'naviyatiga zarar yetkazuvchi yot mafkuralarning kirib kelishiga sharoit yaratadi.

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi – ma'naviyat va ongning jamiyat taraqqiyotida tutgan o'rnini chuqur tahlil qilish, ularning o'zaro bog'liqlik qonuniyatlarini ochib berish va zamonaviy tahdidlarga qarshi kurashish mexanizmlarini ko'rsatib o'tishdan iborat.

II. ASOSIY QISM

2.1. Ma'naviyatning falsafiy mohiyati va funksiyalari

Ma'naviyat — insonning o'z hayotiga, boshqa insonlarga, jamiyatga va borliqqa bo'lgan munosabatini belgilovchi g'oyalar, e'tiqodlar, qadriyatlar va me'yorlar majmuidir. Uning asosiy funksiyalari quyidagilardan iborat:

1. **Axloqiy tartibga solish:** Ma'naviyat yaxshi va yomon, halol va harom tushunchalarini belgilab, insonning xatti-harakatlarini boshqaradi.

2. **O'zlikni anglash:** Milliy ma'naviyat orqali inson o'zining tarixiy ildizlarini, milliy qadriyatlarini anglaydi.

3. **G'oyaviy birlashtirish:** Umumiy ma'naviy qadriyatlar jamiyat a'zolarini yagona maqsad yo'lida birlashtiradi.

2.2. Ongning bilish va amaliyotdagi o'rni

Ong (yoki shuur) – bu yuqori darajada rivojlangan materiyaning, ya'ni inson miyasining borliqni aks ettirishdagi eng oliy shakli. Uning asosiy funksiyalari:

- **Aks ettirish (bilish):** Tashqi dunyodagi jarayonlar va hodisalarni qabul qilish, tahlil qilish va umumlashtirish.

- **Rejalashtirish va Bashorat qilish:** Kelajakdagi natijani oldindan ko'ra bilish va unga erishish uchun faoliyat rejasini tuzish.

- **Ijodiy tafakkur:** Yangi g'oyalar, yechimlar va madaniy qadriyatlarni yaratish.

Ong ma'naviy qadriyatlar asosida ishlaydigan "dastur"ga o'xshaydi. Ma'naviy poydevori mustahkam insonning ongi doimo bunyodkorlikka, adolatga va taraqqiyotga yo'naltirilgan bo'ladi.

2.3. Zamonaviy tahdidlar va himoya mexanizmlari

Globalashuv va "ommaviy madaniyat"ning kirib kelishi milliy ma'naviyat va ongga katta bosim o'tkazmoqda. Axborot urushlari, yot g'oyalar, ekstremistik va destruktiv oqimlar aynan yoshlarning hali to'liq shakllanmagan ongi va ma'naviyatini nishonga oladi.

Shu bois, ma'naviyat va ongni himoya qilish quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirilishi kerak:

- **Ma'naviy immunitetni shakllantirish:** Yoshlarda tanqidiy fikrlash, axborotni filtrlash va yot g'oyalarga qarshi immunitetni rivojlantirish.
- **Milliy qadriyatlarni targ'ib qilish:** Ta'lim, san'at va ommaviy axborot vositalari orqali milliy an'analar, tarix va buyuk ajdodlar merosini targ'ib qilish.
- **Huquqiy asos:** Zararli axborot mazmunining tarqalishini nazorat qilish bo'yicha qonunchilikni takomillashtirish.

III. MUHOKAMA

Ma'naviyat va ong masalasi shaxsiy yoki faqat madaniy muammo emas, balki davlat xavfsizligi va barqarorligi bilan bog'liq siyosiy-strategik masaladir.

Agar jamiyatning ongi moddiy boylik ortidan quvishga qaratilib, ma'naviyat e'tibordan chetda qolsa, bu axloqiy inqirozga, xudbinlikning kuchayishiga va ijtimoiy parchalanishga olib keladi. Aksincha, ongni rivojlantirmasdan, faqat ma'naviyatga urg'u berish esa aqliy qoloqlikka va fan-texnika taraqqiyotidan ortda qolishga sabab bo'ladi.

Shuning uchun, ta'lim tizimidan tortib, oiladagi tarbiyagacha, bu ikki omilning sinergiyasini (uyg'unligini) ta'minlash bugunning eng muhim vazifasidir. Komil inson — bu ma'naviy jihatdan boy, axloqan yetuk va aqliy (ongiy) jihatdan teran fikrlaydigan shaxsdir. Jamiyatning maqsadi ham aynan shunday insonlarni tarbiyalashdan iborat bo'lishi kerak.

IV. XULOSA

Ma'naviyat va ong insoniyat tsivilizatsiyasining uzluksiz rivojlanishi uchun zarur bo'lgan ajralmas poydevordir. Ma'naviyat insonni inson qiladi, unga ezgulik yo'lini ko'rsatadi; ong esa uni ushbu yo'lda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar bilan qurollantiradi.

Xulosa qilib aytganda, mamlakatimizda ma'naviyatni jamiyatning daxlsiz qadriyati, ongni esa uni himoya qiluvchi va rivojlantiruvchi kuch sifatida e'tirof etish va bu boradagi ishlarni izchil davom ettirish zarur. Faqat ongi teran, ma'naviyati yuksak avlodgina Yangi O'zbekistonning buyuk kelajagini bunyod etishga qodir bo'ladi.

V. ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimov I.A. **Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.** – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. **Yangi O'zbekiston strategiyasi.** – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
3. Tulenov J. **Falsafa asoslari.** – Toshkent: O'qituvchi, 1997.
4. G'oziyev E. **Umumiy psixologiya.** – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2010.
5. Erkayev A. **Ma'naviyat – millat nuri.** – Toshkent: Ma'naviyat, 2000.